

הדירה הפרטית של
האדריכל יוסי פרידמן
משקפת את "הסגנון
החופשי" שהוא מאמין בו
ואת תפישת הבית כמקום
מקלט מהחוץ ולא כחלק
אינטגרלי ממנו

ביתו מבצרו

מאת: נועה ברמן-הרצברג
צילום: יהונתן רשליין

104
בנין ודיר

ביתו מבצרו, בנין ודיר, גיליון 86. יוני-יולי 2003, עמ' 104-112.
מאת: נועה ברמן-הרצברג
צילום: יהונתן רשליין

זוויות שונות על אחת מפינות ההסבה בבית. "אני אוהב
 לשבת בכל פעם במקום אחר" מסביר האדריכל
 יוסי פרידמן את ריבוי הזוויות הישיבה בדירה. המראה
 שמעל האח ממוקמות בדיוק מול מראה בקצה השני של
 הדירה כדי ליצור ציר רחב "פתוח לאינסוף".

בשונה ממרבית הדירות והבתים שתיכנן האדריכל יוסי פרידמן - לדירתו הפרטית הוא לא מביא לקוחות חדשים. לא כי איננה מתוכננת לעילא, אלא שהיא מנוגדת ל"אטמוספירה הישראלית" שבה מבקשים רוב הקלוחות בארץ לחיות; פתיחות, אווריריות, מפתחים גדולים לחוץ ולנוף. בדירה, הממוקמת ברחוב שליו בלב תל אביב, יש דווקא משהו עמוס, אקלקטי, שמבוסס על חפצים אישיים, אובייקטים משוקי פשפשים בעולם, "ריג'קטים של לקוחות", עבודות אמנות שהוריש לו אביו ואוספים פרטיים שמתארגנים ביחד בקולאז' אינדיבידואלי שפרידמן מכנה "סגנון חופשי".

העיקרון המנחה אותו הוא יצירת מעטפת אדריכלית יציבה והרמונית, בעלת פרופורציות מדויקות וקבועות המגדירה מסגרת לשינוי, העברה והתפתחות; האדריכלות קבועה והעצמים משתנים. "בית הוא דבר חי", מאמין פרידמן, "והוא צריך לדעת איך להכיל את רצף הדברים והשינויים".

בשונה מסגנון אולטרה-מודרני שלמרות האווריריות מקבע כל דבר במקומו, הסגנון החופשי מאפשר פיתוח וחופש ויותר מכל - משקף את בעליו. פרידמן שואב השראה מהמסורת האירופית שבה לא נהוג לעבור דירה, אלא למלא אותה, לשנותה ולחדשה מבפנים, לפעמים במשך דורות. בהקשר זה, מפתיעה העובדה שהדירה בגרסתה הנוכחית, חיבור של שתי דירות סמוכות (הדירה בגרסתה הקודמת התפרסמה בגיליון 55), קיימת רק שנה, משום שהיא מעניקה תחושה של בית ותיק שקשה להתייחס אליו כמושגים של זמן.

הפתעה נוספת מתגלה כשמתברר שלמרות ההקפדה הכמעט מוזיאלית - יש בדירה של פרידמן תנועה מתמדת; של אובייקטים, של אנשים (חברים, סטודנטים) ושל שני הכלבים שמתגוררים בה גם הם.

הדגש בדירה, המגדירה מספר לא שגרתי של פינות ישיבה, אכילה ואירוח, הוא על המבט פנימה ולא החוצה. החלונות מוסתרים בבדים מסנני אור וחלק מהמגוון הרב של המנורות (36) דולק גם ביום. הרעיון הוא שהבית אינו חלק מהחוץ, אלא דווקא מפלט ממנו. "כשאני מגיע הביתה בסוף יום עבודה אני מחפש שקט ונוחות", מסביר פרידמן, "ומקום שיאפשר לי להיכנס לעצמי ולהתמסר לדברים שאני רוצה". החפצים ובעיקר האדריכלות והפרופורציות של הבית מייצרים בשבילו מעין תחושה של "ביתו מבצרו" החשובה בעיניו בעידן הווירטואלי של היום יותר מתמיד.

בעמוד ממול: האור בפינת הישיבה העיקרית שבחדר המגורים, כמו גם בשאר אזורי הבית מסגנון באמצעות וילונות שמשמשים גם כחציצה בין החוץ לפנינים. גופי התאורה הרבים דולקים גם במשך היום ותורמים להגדרת החלל במנותק מהרחוב. מקום של כבוד שמור בחלל המגורים לארון התצוגה של האופלינים הנאו-קלאסיים הירוקים שפרויז'מן מלקט בשוקי פשפשים בעולם במהלך 30 השנים האחרונות.

פינת האוכל המרכזית בדירה ממוקמת אמנם בחלל נפרד בציר הכניסה והמרפסת, אך ברוח ה"סגנון החופשי" משמשת רק כאופציה אחת לאירוח ואכילה. בעלי הבית "אוכלים בכל מקום": במטבח, במרפסת, ליד האח או ליד הספרים.

למרות ריבוי החפצים - אין בדירה תחושת

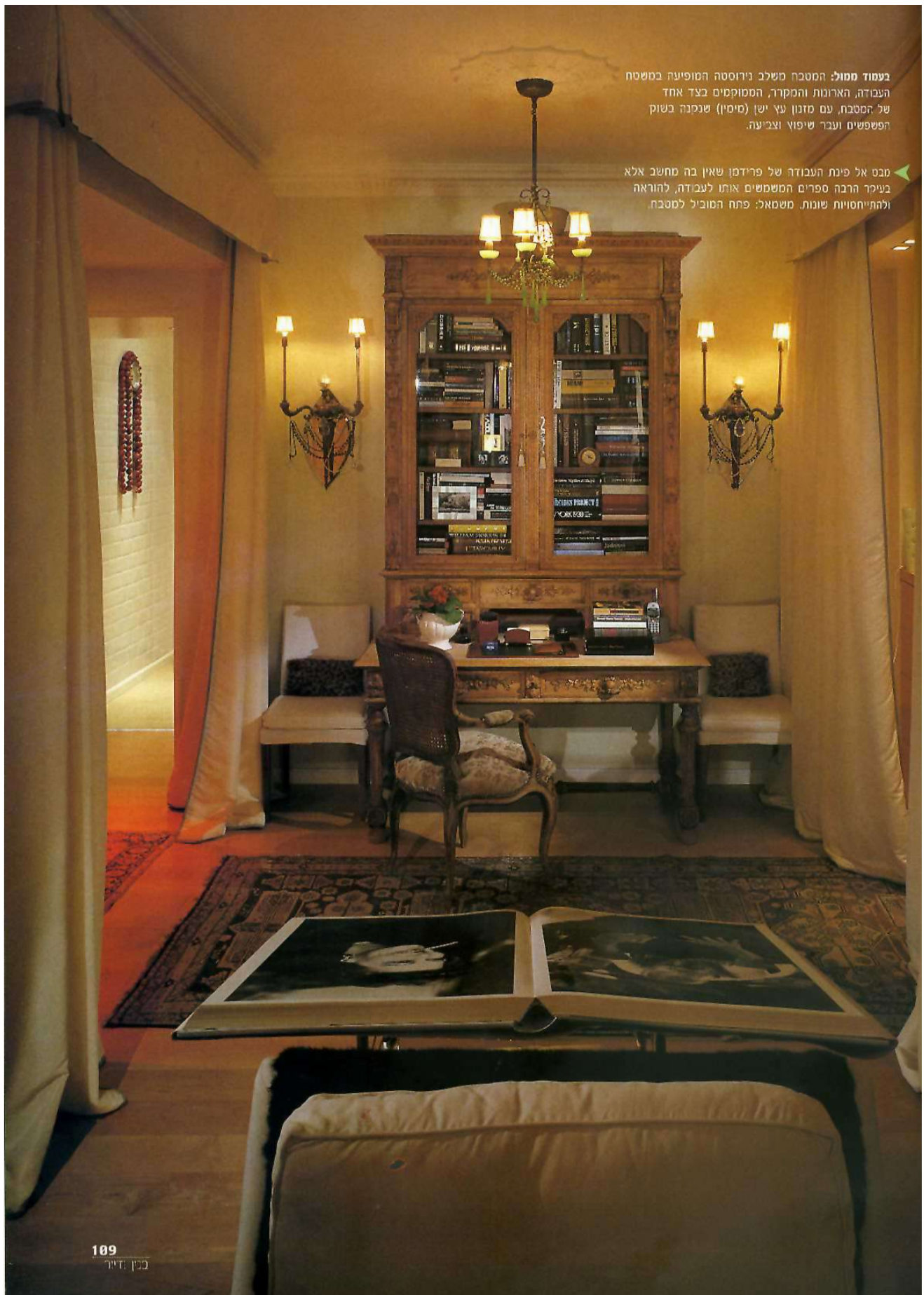
דחיסות, אלא עושר ומגוון שמאפשרים למצוא עניין בכל זווית מבט, "כך שלא יתעורר הצורך לפנות החוצה". וכדי לרענן את העף הפנימי הזה יש בדירה תחלופה מתמדת של עצמים

187
בנין ידיר

בעמוד מסול: המטבח משלב נירוסטה המופיעה במשטח העבודה, הארונות והמקרר, הממוקמים בצד אחד של המטבח, עם מזנון עץ ישי (מימין) שנכנסה בשוק הפשפשים ועבר שיפוץ וצביעה.

מבט אל פינת העבודה של פרידמן שאין בה מחשב אלא בעיקר הרבה ספרים המשמשים אותו לעבודה, להוראה ולתייחסויות שונות. משמאל: פתח המוביל למטבח.

בניגוד לתפישה הרווחת בארץ ש"בורג'ואה"
זה משהו שלילי שסותר את הארץ-ישראליות,
יצר פרידמן, ששהה בארה"ב יותר מסחצית חייו, תערובת משלו, שאינה
מפרידה ומגדירה, אלא מבוססת אך ורק על העדפות אישיות

בעמוד ממול: פתח, עטור בוויילון עשיר, מוביל אל האגף הפרטי בדירה שבו חדר השינה והרחצה. המראות שבמעברים יוצרות מבטים מורחבים לכל כיוון.

המראה אחראית על אחד מצירי האורך שכול המרפסת ונועדה ליצור מבט מקסימלי, מצידה פינת ישיבה נוספת שכמו מרבית האובייקטים בבית, נקנתה באחד משוקי הפששים בעולם ונדדה עם פרידמן מדירה לדירה עד שהתמסרה בזו שבתל-אביב.

המשפחתית או לנוסטלגיה אישית, סנטימנטלית. לעצמו, למשל, הוא אף פעם לא מתכנן או מזמין שום רהיט. "אני מוקף בכל כך הרבה חפצים שכבר מיישהו השקיע בהם עבודה ומחשבה", הוא מסביר, "שכל מה שצריך לעשות זה לתת להם כבוד ראוי ובית".

הדירה בנויה משתי דירות שיוכן סמוכות, גבוהות תקרה, בבניין משנות ה-40, שאוחדו ואורגנו בארבעה פלחים אורכיים המגדירים אגפים שונים בבית - מטבח, פינת אוכל, פינת עבודה ופינת ישיבה; חלל כניסה מרכזי ומרפסת; חלל מגורים; חדר שינה, חדר רחצה ושירותים. תפישת הפלחים נבעה מהחללים הגבוהים והצרים המקוריים של הדירות, שהועצמו בעקבות החיבור. במקום לבטל אותם החליט פרידמן להשתמש בהם להגדרת אנפי הבית השונים ואף עיבה ושינה אותם כך שנוצרו מפתחים מסיביים ו"משרי ביטחון" בפרופורציות גיאומטריות. "השילוב בין מאסה לגובה חשוב לי במיוחד", מסביר פרידמן, "כנראה בגלל הממדים האישיים שלי".

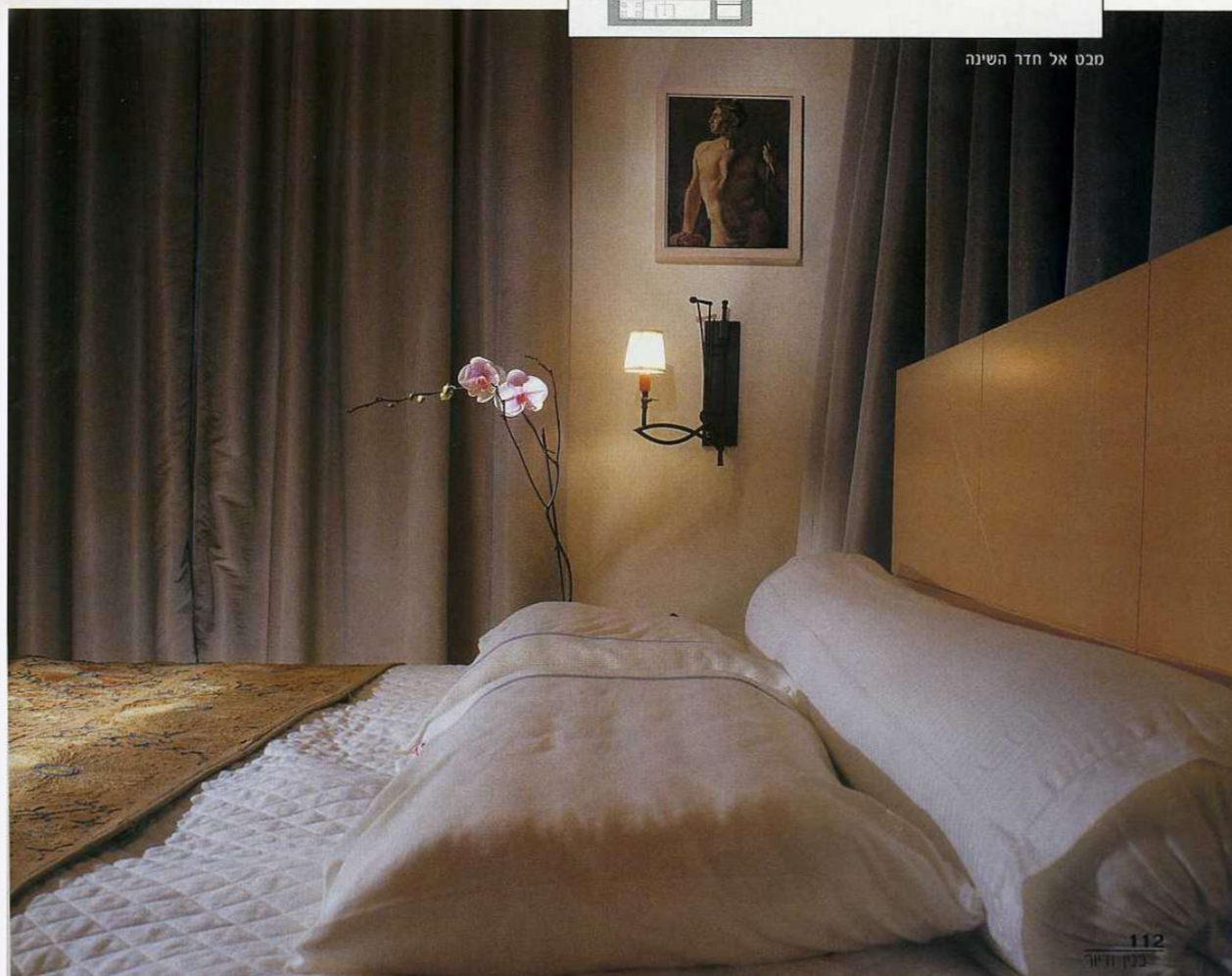
בכלל, הקשר בין חלל מגורים לפרופורציות אנושיות משמעותי מאוד בעיניו והוא מאמין שחלל דירה או בית נמדד במטרים המעוקבים שלו ולא באלה הרבועים. מכיוון שהחלל בדירתו בכל זאת מוגבל, הוא יצר מבטים מרביים מכל כיוון באמצעות מראות ציר המאפשרות "מבט לאינסוף", במקום שאין פתחים ממשיים.

לטענה כי יש בבית ניחוח אירופי מגיב פרידמן לאו דווקא בשמחה. מצד אחד, הוא מודה שיש לו חיבה גדולה יותר לאמנות ולעבודות יד מהמאה ה-19 מאשר לקונצפט של דלות החומר, אדמתיות וחלוציות. מצד שני, הוא מצביע על עבודות אמנות ישראליות משנות ה-30 ואילך התלויות על הקירות ומציגות נופי מעברות וארכיטקטורה מקומית "שאינן ישראליות מהן". בניגוד לתפישת הרווחת בארץ ש"בורג'ואזיה" זה משהו שלילי שסותר את הארץ-ישראליות, יצר פרידמן, ששהה בארה"ב יותר ממחצית חייו, תערובת משלו, שאינה מפרידה ומגדירה, אלא מבוססת אך ורק על העדפות אישיות. ביקור בדירה שלו מאפשר למעשה הצצה נדירה לחפיפה מושלמת בין פרוגרמה, תכנון ותפישת הלכות כמקור השראה; חייו, עיסוקיו, ההיסטוריה וההעדפות שלו. "הבית הוא בהחלט שלי", מסכם פרידמן, "כי הוא לא מזכיר לי שום מקום אחר". ☺

בהקשר זה, יש לו אפילו טקס הדלקת מנורות עם הכניסה לבית - כאנטיזה למערכות החיווט החכמות שהוא מתקין בבתי לקוחותיו. הוא גם היחיד במשרד שלו שאינו משרטט במחשב אלא מעדיף סקיצות ושרטוטים ידניים. אין לו אפילו מחשב בבית. מה שיש הם מאות ספרים המשמשים אותו לעבודה, להוראה ולהתייחסויות שונות והרבה מאוד חפצים בעלי סיפור אישי, שנאגרו במשך הזמן ונדדו אתו בין הדירות הרבות שהחליף במשך 30 השנים שחי בחו"ל.

למרות ריבוי החפצים - אין בדירה תחושת דחיסות, אלא עושר ומגוון שמאפשרים למצוא עניין בכל זווית מבט, "כך שלא יתעורר הצורך לפנות החוצה". וכדי לרענן את הנוף הפנימי הזה יש בדירה תחלופה מתמדת של עצמים - גם מבחינת מיקום וגם מבחינת הרהיטים עצמם.

מציאת גורם מאחד לכל האובייקטים שעוברים תחת ידיו אינה משימה פשוטה, משום שלא דווקא האיות, "החתימה" או התקופה שבה נוצרו הן הקובעות, אלא קריטריונים פרטיים לגמרי הקשורים להיסטוריה

מבט אל חדר השינה